

**Pilar 3 -
Offentliggjøring av informasjon om
kapital og risikoforhold**

2018

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
2. BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER	4
3. KONSOLIDERING	8
4. RISIKO- OG KAPITALSTYRING	9
4.1 FORMÅL	9
4.2 RISIKOOMRÅDER	9
4.3 PROSESS FOR RISIKO- OG KAPITALSTYRING	10
5. BEREGNING AV KAPITALDEKNING (PILAR 1)	11
5.1 ANSVARLIG KAPITAL	11
5.2 KREDITTRISIKO	12
5.3 MARKEDSRISIKO.....	15
5.4 OPERASJONELL RISIKO	17
6. VURDERING AV KAPITALBEHOV (PILAR 2)	19
6.1 KREDITTRISIKO	19
6.2 MARKEDSRISIKO.....	19
6.3 OPERASJONELL RISIKO	20
6.4 PENSJONSFORPLIKTELSESRIKIO	20
6.5 ANDRE PILAR 2-TILLEGG	20
6.5.1 <i>Likviditetsrisiko</i>	20
6.5.2 <i>Strategisk-, forretnings- og omdømmerisiko</i>	20
6.5.3 <i>Eierrisiko</i>	21
6.5.4 <i>Systemrisiko</i>	21
6.6 SAMLET PILAR 2-KAPITALBEHOV	22
7. SAMMENLIGNING AV REGULATORISKE KRAV OG KAPITALSITUASJON	23

1. INNLEDNING

Dokumentet er utarbeidet for å gi markedet informasjon om SpareBank 1 Hallingdal Valdres sin risiko- og kapitalstyring. Dokumentet er i tillegg ment å dekke kravene som er satt til offentliggjøring av risikoinformasjon etter "Forskrift om kapitalkrav banker osv., del IX".

Konsernet SpareBank 1 Hallingdal Valdres bruker betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende praksis i Norge. Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Hallingdal Valdres skal støtte opp under konsernets strategiske målbilde, samt sikre finansiell stabilitet og en forsvarlig formuesforvaltning. Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko.

Formålet med dette dokumentet er å presentere finansiell informasjon som kan bidra til at markedsaktører er bedre i stand til å vurdere:

- Konsernets risikonivå
- Styring og kontroll med de ulike risikoene
- Kapitalsituasjonen

Dette oppfylles gjennom åpenhet og informasjonen om utvikling og resultater skal være korrekt, relevant og tidsriktig.

Dokumentet baserer seg på myndighetspålagte krav til offentliggjøring av informasjon samt vurdert behov til markedsaktørene ut over dette. Banken er morbank i konsernet. Opplysningene i dette dokumentet er, der tallmateriale er tilgjengelig, gitt på konsolidert nivå jf kapitalkravsforskriften § 45-2.

Her oppsummeres de viktigste finansielle nøkkeltall for 2018:

- Driftsresultat før tap, 169,7 mill. kr
- Forvaltningskapital, 10.738 mill. kr
- Brutto utlån, 12 mnd vekst inkl. overføring til Sparebank 1 Boligkreditt AS, 6,6 %
- Innskudd, 12 mnd vekst, 4,1 %
- Rentenetto, 1,76 %
- Egenkapitalavkastning etter skatt, 9,9 %
- Kostnadsprosent, 57,1 %
- Kapitaldekning, 21,41 %

Utover den informasjon som er tilgjengelig i dette dokument vises det til Om oss/Investor Relations på SpareBank 1 Hallingdal Valdres sin hjemmeside www.sb1.no.

2. BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER

Kapitaldekningsregelverket stiller krav til foretakenes ansvarlige kapital, risikostyring, offentliggjøring av informasjon og maksimalgrenser for foretakenes eksponering mot enkeltmotparter.

Regelverket skal bidra til å sikre at finansforetakene har nok kapital til å møte sine forpliktelser og motstå uventede tapshendelser. De norske reglene gjennomfører EUs kapitaldekningsregler ("CRR/CRD IV") som er basert på Baselkomiteens standarder.

Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Regelverket skal sørge for at det blir større samsvar mellom hvordan myndighetene setter krav til kapitaldekning i finansinstitusjonene og den metodikken institusjonene selv benytter for å beregne sitt kapitalbehov.

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Pilar 1 - Minimumskrav og bufferkrav til ansvarlig kapital

Under Pilar 1 er det 3 sentrale nøkkeltall som benyttes i kapitalstyringen. Nøkkeltallene er hhv ren kjernekapitaldekning, kjernekapitaldekning og kapitaldekning.

Ansvarlig kapital består av kjernekapital (=egenkapital og fondsobligasjoner) og tilleggskapital (=ansvarlig lån). Nøkkeltallene beregnes som forholdet mellom bankens samlede ansvarlige kapital og risikovektede eiendeler:

- Ren kjernekapitaldekning = egenkapital/beregningsgrunnlag
- Kjernekapitaldekning = kjernekapital/beregningsgrunnlag
- Kapitaldekning = ansvarlig kapital/beregningsgrunnlag

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og bufferkrav. Regulatoriske krav til ren kjernekapitaldekning inklusive bufferkrav er fra og med 31.12.17 på 12,0 %.

Figuren nedenfor illustrerer bankens metoder for å beregne minimumskrav til ansvarlig kapital ihht Pilar 1.

Figur 1 viser at SpareBank 1 Hallingdal Valdres benytter standardmetoden for beregning av kapitalkravet.

Kapitaldekningsregelverket har regler for å beregne minstekrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) for kredittisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Konsernet må til enhver tid ha en ansvarlig kapital som minst utgjør 8 % av beregningsgrunnlaget for kredittisiko (herunder motpartsrisiko), markedsrisiko og operasjonell risiko. Konsernet bruker standardmetode/basismetode i beregningene. I tillegg til minstekravene må konsernet ha kapitalbuffer bestående av ren kjernekapital som beregnes av det samme beregningsgrunnlaget:

- Kapitalbevaringsbuffer på 2,5 %
- Systemrisikobuffer 3,0 %
- Buffer for systemviktige institusjoner (ikke gjeldende for vår bank)
- Motsyklisk buffer 2,0 % per 31.12.2017.

Myndighetskravet vil være 12,0 % og 15,5 % for hhv ren kjerne- og totalkapitaldekning fra 31.12.17. Fra 31.12.2019 vil motsyklisk kapitalbuffer økes til 2,5 % og vil dermed være fullt påslått. Myndighetskravet økes dermed til 12,5 % og 16,0 % for hhv ren kjerne- og totalkapitaldekningen som er maksimalt kapitalkrav med dagens regler. Krav fra markedet – les fundingmarkedet – forventes ikke å drive opp kapitaldekningskravet utover myndighetskravet.

Minstekravet til kapitaldekning (Pilar 1) beregnes som følger:

$$\frac{\text{Kjernekapital + tilleggskapital}}{\text{Beregningsgrunnlag for kredittisiko + markedsrisiko + operasjonell risiko}} \geq 15,5 \%$$

Forholdsmessig konsolidering

Finansforetaksloven §17 – 13 2. ledd pålegger SpareBank 1 Hallingdal Valdres forholdsmessig konsolidering av eierandeler i finansforetak i SpareBank 1 Alliansen fra og med 01.01.2018.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet om forholdsmessig konsolidering av eierandeler på mindre enn 10 prosent i andre foretak enn kredittforetak.

Pilar 2

Alle banker og finansieringsselskaper skal årlig gjennomføre en vurdering av egen risiko og kapitalbehovet (ICAAP). Finanstilsynet er pålagt å evaluere ICAAP-prosessen og resultatene av prosessen i det enkelte foretak (SREP), og på bakgrunn av evalueringen fastsetter Finanstilsynet et pilar 2-krav for foretakene.

I tillegg til minstekrav til ansvarlig kapital etter pilar 1, krever pilar 2 i kapitaldekningsregelverket at foretakene gjennomfører en intern kapitalvurderingsprosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process - ICAAP) for å ta stilling til foretakets samlede kapitalbehov.

Kapitalbehovet skal dekke risikoer som det ikke eller ikke i tilstrekkelig grad er tatt hensyn til i beregning av minimumskravet etter pilar 1. Det skal også dekke risiko forbundet med at kvantifisering av risiko og kapitalbehov er basert på metoder og data som inneholder usikkerhet.

Pilar 2 stiller krav til bankenes kapitalvurderingsprosess (ICAAP) hvis formål er å sikre en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av konsernets risikoprofil i den hensikt å skape sikkerhet for at konsernet har tilstrekkelig kapital til å dekke risikoen forbundet med virksomheten. I tillegg skal konsernet ha en strategi for å opprettholde et tilstrekkelig kapitalnivå.

Sammensetningen og nivået på de risikoene som foretaket er eller kan bli utsatt for blir regelmessig vurdert. Det samme gjelder kvaliteten på styring av og kontroll med de ulike risikoene og vurdering om sammensetning og fordeling av foretakets samlede kapital er tilpasset risikonivået. Vurderingen omfatter alle vesentlige risikoer som kan påvirke foretakets evne til å overholde sine forpliktelser ved forfall. Vurderingene inkluderer også stresstester.

Vurderingen av risikonivå og kapitalbehov skal gjennomføres og dokumenteres minst én gang i året eller oftere dersom det er vesentlige endringer i foretakets rammebetingelser, aktivitetsnivå eller risikoforhold som gjør dette naturlig. Kapitalvurderingen skal vise minimumskravet i pilar 1 for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko, samt kapitalbehov for risikoer som ikke dekkes av pilar 1. Kapital som er benyttet til å dekke minimumskravet og det samlede bufferkravet i pilar 1, kan ikke benyttes til å dekke pilar 2-risikoer.

Konsernets prosess omfatter SpareBank 1 Hallingdal Valdres (morbank), datterselskaper og eierposter i tilknyttede selskaper/felleskontrollerte virksomheter. Det benyttes så vel kvantitative metoder som kvalitative vurderinger ved fastsettelse av kapitalbehovet.

Foretaket skal også ha en kapitalplan med kapitalmål som skal ta hensyn til at kapitalbehovet skal være framtidsrettet og ta hensyn til forretningsplaner, vekst og tilgang til kapitalmarkedene. Kapitalbasen skal være tilstrekkelig for å gjennomleve en nedgangskonjunktur med negative resultater og vansker med innhenting av ny kapital.

Finanstilsynet er pålagt å evaluere ICAAP-prosessen og resultatene av prosessen i det enkelte foretak (Supervisory Review Evaluation Process - SREP). På bakgrunn av SREP-vurderingen og bankens svar på Finanstilsynets vurdering fatter Finanstilsynet vedtak om kapitalkrav i pilar 2. Kapitalkravet i pilar 2 blir offentliggjort. Ved mangelfull etterlevelse av regelverket, kan Finanstilsynet fastsette individuelle kapitalkrav, kreve redusert risikonivå eller kreve forbedret styring og kontroll.

Finanstilsynet har utarbeidet et system for å vurdere de ulike risikoer som foretakene er eksponert for. Vurderingene omfatter foretakenes eksponering mot de viktigste risikoer, samt styring og kontroll med

disse. Disse er i tråd med Finanstilsynets risikomoduler. En nærmere beskrivelse av prosessen og retningslinjer for foretakenes vurdering av risiko og kapitalbehov er gitt i rundskriv 12/2016.

SpareBank 1 Hallingdal Valdres har på rapporteringstidspunktet ikke fått fastsatt et Pilar 2-krav av Finanstilsynet og har lagt egne vurderinger til grunn i ICAAP-prosessen.

SpareBank 1 Hallingdal Valdres oppfyller i hele prognoseperioden regulatorisk krav til ren kjernekapital inklusiv motsyklisk buffer og Pilar 2-tillegget estimert av banken. Beregningene er gjennomført for perioden 2016-2019 ut i fra estimert beregningsgrunnlag og estimert kapitalbehov, estimert ren kjernekapital- og estimert kapitaldekning. Beregningene er beheftet med usikkerhet.

Pilar 3

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølgingen i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når konsernet i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

Informasjonskravene innebærer at alle institusjoner skal publisere informasjon om organisasjonsstruktur, risikostyringssystem, rapporteringskanaler samt hvordan risikostyringen er bygd opp og organisert. Videre er det gitt detaljerte krav til offentliggjøring av kapitalnivå og struktur samt risikoeksponeringer, der sistnevnte avhenger av hvilke beregningsmetoder som benyttes i pilar 1.

Det er et regulatorisk krav at konsernet skal rapportere Pilar 3 – informasjon og er således grunnlaget for denne rapporten.

Det foregår et arbeid internasjonalt for å standardisere offentliggjøringen etter Pilar 3. Dette søkes løst gjennom bruk av standardiserte tabeller. Disse skjemaene er ikke benyttet i denne Pilar 3 – rapporten.

3. KONSOLIDERING

SpareBank 1 Hallingdal Valdres er morbank i konsernet. Ved utarbeidelse av kvartals- og årsregnskapene blir datterselskaperes regnskaper konsolidert inn i konsernregnskapet. I tillegg blir resultatet fra de felleskontrollerte virksomhetene innarbeidet.

Oppstilling i tabellen "Konsolideringsgrunnlag" viser forskjellen i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og ved konsolidering for kapitaldekningsformål for hvert datterselskap.

Konsolideringsgrunnlag

Datterselskap	Antall aksjer	Bokført verdi	Stemmerett	Konsolideringsmetode	
				Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
Selskaper som er fullt konsolidert					
EiendomsMegler 1 Fjellmegleren AS	6 232	23 599	100,00 %	Full konsolidering	Full konsolidering
HallingRegnskap AS	30	14	100,00 %	Full konsolidering	Full konsolidering
SpareBank 1 Hallingdal Invest AS	10	213	100,00 %	Full konsolidering	Full konsolidering
SpareBank 1 Hallingdal Eigedom AS	100	645	100,00 %	Full konsolidering	Full konsolidering
SpareBank 1 Regnskapshuset ValHall AS	200	7 570	100,00 %	Full konsolidering	Full konsolidering
SpareBank 1 ValHall Eigedomsutvikling AS	100	974	100,00 %	Full konsolidering	Full konsolidering
Valdres Regnskap AS	30	16	100,00 %	Full konsolidering	Full konsolidering
Selskaper som er forholdsmessig konsolidert					
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	844	51 940	7,79 %	EK - metoden	Forholdsmessig konsolidering
Samarbeidende Sparebanker AS	68 713	129 762	7,75 %	EK - metoden	Forholdsmessig konsolidering
Sum		214 733			

Samarbeidende Sparebanker AS

Bankens eierskap i SpareBank 1 Gruppen AS skjer gjennom Samarbeidende Sparebanker AS, som eier 19,5 % av aksjene i gruppen. Samarbeidende Sparebanker AS er en felleskontrollert virksomhet (FKV), der bankens eierandel i er 7,75 %.

Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS

SpareBank 1-bankene kjøpte i 2008 alle aksjene i Glitnir Bank ASA, som senere har endret navn til BN Bank ASA. SpareBank 1 Hallingdal Valdres sitt eierskap ligger i selskapet Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS, som er en felleskontrollert virksomhet eiet av SamSpar-bankene. Selskapet eier 20 % av BN Bank ASA. SpareBank 1 Hallingdal Valdres eier 7,79 % av Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS.

4. RISIKO- OG KAPITALSTYRING

4.1 Formål

Styring av risiko og kapitalanvendelse er et sentralt virkemiddel for å nå konsernets målsettinger slik de er nedfelt i konsernets forretningsstrategi. Konsernets lønnsomhet og mulighetene for å oppfylle målsettingene overfor ansatte og samfunnet er avhengig av evnen til å identifisere, måle, styre og prise de risikoer som oppstår i forbindelse med tilbudet av finansielle produkter og tjenester. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring og kvalitet
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- Å tilstrebe en effektiv kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi.
- Å unngå at uventede hendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Konsernet skal ha en moderat til lav risikoprofil. Konsernet har en målsetting om å opprettholde en god soliditet for derved å sikre en langsiktig god tilgang på innlån fra kapitalmarkedene.

4.2 Risikoområder

Konsernet identifiserer og styrer risiko innenfor følgende overordnede risikoområder:

Risiko	Definisjon
Compliance risiko:	Risikoen for at selskapet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter, økonomisk tap og/eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover/forskrifter, standarder og/eller interne retningslinjer og verdier (strategier, policyer, fullmaktsreglement, rutiner og etiske retningslinjer).
Eierrisiko:	Risiko for tap av innskutt kapital eller nødvendig påfyll av ny kapital i strategiske eierselskaper som følge av den risikoen som det enkelte selskapet påtar seg i sin drift.
Forretningsrisiko:	Risiko for fall i forventede inntekter (budsjett og prognoser) fra ulike forretnings- eller produktsegmenter.
Kredittrisiko:	Risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at eventuelt mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav.
Kredittrisiko – konsentrasjon:	Risiko for tap utover «normal» kredittrisiko utlån som skyldes konsentrasjon på bransje, størrelse og geografi. I tilfeller hvor det avdekkes konsentrasjonsrisiko kommer denne i tillegg til risiko beregnet i den ordinære kredittrisikoberegningen.
Kredittrisiko – vekst:	Risiko for økt tap på grunn av kredittrisiko som en følge av vekst i utlånsporteføljen
Likviditetsrisiko:	Risikoen for at selskapet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiære økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering.

Risiko	Definisjon
Markedsrisiko:	Risiko for tap som skyldes summen av endringer i markedsvariabler.
Markedsrisiko – aksjer:	Risiko for tap som skyldes endringer i aksjekurser.
Markedsrisiko – rente:	Risiko for tap som skyldes endringer i rentenivået.
Markedsrisiko – spread:	Risiko for tap som skyldes endringer i spreadkurser. Endringer i spreadkurser inkluderer endring i kreditt- og/eller likviditetsrisiko i rentepapirene.
Markedsrisiko – valuta:	Risiko for tap som skyldes endringer i valutakurser.
Omdømme risiko:	Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, investorer og myndigheter. Omdømmerisiko kan knyttes til egen virksomhet og finansbransjen generelt.
Operasjonell risiko:	Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.
Strategisk risiko:	Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forbindelse med strategiske initiativ i selskapet (slik som vekstambisjoner, inntreden i nye markeder, oppkjøp av andre virksomheter etc.).

4.3 Prosess for risiko- og kapitalstyring

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring er rammeverket basert på følgende elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer konsernet på.

- Strategi
- Organisering og organisasjonskultur
- Risiko- og kapitalstyring
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance

Strategi: Banken gjennomfører revisjon av konsernets strategi regelmessig. Dette innebærer en gjennomgang av endringer i rammebetingelser, herunder konkurransesituasjonen, krav fra offentlige myndigheter, endring i kundeatferd og krav til kompetanse og organisering.

Organisasjonskultur: Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. I prosessen for risiko- og kapitalstyring gjelder organisasjonskulturen derfor som grunnmuren de andre elementene bygger på.

Risiko- og kapitalstyring: Prosessen for risikoidentifikasjon dekker alle vesentlige risikoområder til konsernet. Prosessen gjennomføres minimum årlig og er en integrert del av konsernets strategi- og

budsjettprosess. Det gjennomføres grundige analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoens egenskaper med tilhørende årsaksmekanismer. Alle vesentlige risikoer er i den utstrekning det er mulig kvantifisert gjennom forventet tap og behovet for økonomisk kapital. Kvantifisering skal være basert på anerkjente og betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas en kvalifisert og strukturert vurdering og dokumentering av de etablerte kontroll- og styringstiltakene. Risikostrategien godkjennes av styret og revurderes minimum årlig.

SpareBank 1 Hallingdal Valdres sitt kapitaldekningsmål skal sikre tilstrekkelig kapital til å oppfylle myndighetskrav i forhold til kapitaldekningen.

Rapportering og oppfølging: Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller administrerende banksjef. Konsernets overordnede risikoeksponeringer og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjon og styret.

Compliance: Konsernet er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Effektive virkemidler for å oppnå dette er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i organisasjonen
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter.
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

Leder Risikostyring og Compliance er ansvarlig for overvåking og rapportering av compliance i SpareBank 1 Hallingdal Valdres.

Det er gitt en nærmere beskrivelse av kreditt-, markeds- og operasjonell risiko i påfølgende avsnitt.

5. BEREGNING AV KAPITALDEKNING (PILAR 1)

5.1 Ansvarlig kapital

Tabellen nedenfor gir opplysninger om ansvarligkapital, herunder kjernekapital.

	Morbank 2018	Konsern 2018
Ansvarlig kapital:		
Innskutt egenkapital	817 281	817 281
Opptjent egenkapital	508 410	613 953
Sum egenkapital	1 325 691	1 431 234
- Fradrag for utsatt skatt, goodwill og andre immaterielle eiendeler	0	0
- Fradrag for direkte og indirekte investeringer i selskap i finansiell sektor	- 187 555	- 177 109
Ren kjernekapital	1 138 136	1 254 125
Fondsobligasjoner		
- Fradrag for direkte og indirekte investeringer i selskap i finansiell sektor		
Kjernekapital	1 138 136	1 254 125
Tilleggskapital utover kjernekapital		
Tidsavgrenset ansvarlig lån	120 000	120 000
- Fradrag for direkte og indirekte investeringer i selskap i finansiell sektor	- 1 876	- 1 768
Tilleggskapital	118 124	118 232
Ansvarlig kapital	1 256 260	1 372 357

5.2 Kredittrisiko

Styring og Kontroll

Kredittrisikoen styres gjennom konsernets overordnede strategi, kredittpolicy, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner. Konsernets risikoeksponering følges opp ved hjelp av konsernets porteføljestyresystem. Den risikomessige utviklingen i porteføljen følges opp kvartalsvis, med særlig vekt på utviklingen i risikoklassifisering (migrering), forventet tap og volumvekst.

Leder finansiering følger opp kvaliteten og risikoområdene iht. bankens kvartalsvise internkontroll. Leder risikostyring og compliance foretar en uavhengig risikooppfølging og rapportering av den samlede risikoeksponeringen til ledelsen og styret.

Sentralt i bankens kredittvurderingsprosess står risikoklassifiseringssystemet. Dette system er basert på risikomodeller som tar utgangspunkt i statistiske beregninger og er under kontinuerlig videreutvikling og testing. Modellene baserer seg i hovedsak på tre hovedkomponenter:

Sannsynlighet for mislighold (Probability of Default - PD): Kundene blir klassifisert i risikoklasser ut fra sannsynligheten for at kunden misligholder forpliktelsene sine i løpet av en 12 måneders periode. Sannsynlighet for mislighold beregnes ut fra et langsiktig snitt, som skal representere misligholds sannsynligheten gjennom en konjunktursyklus. Sannsynligheten for mislighold beregnes bl.a. på grunnlag av historiske dataserier.

Forventet eksponering ved mislighold (Exposure at Default - EAD): EAD er en beregnet størrelse av forventet eksponering hvis en kunde går i mislighold. Beregningen tar utgangspunkt i kundens samlede eksponering, inkludert innvilgede men ikke trukne rammer og garantier.

Tapsgrad ved mislighold (Loss given Default - LGD): LGD er en vurdering av hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser.

Porteføljinformasjon (alle tabeller i hele tusen kroner)

Tab.1: Samlet engasjementsbeløp fordelt på risikoklasse

Engasjementstyper	Brutto utlån	Garantier	Trekkrettigheter	Individuelle nedskrivninger
Svært lav risiko	3 864 367	257 402	633 882	0
Lav risiko	1 868 153	68 571	80 706	0
Moderat risiko	2 355 502	85 724	101 087	0
Høy risiko	363 735	12 242	7 911	0
Svært høy risiko	400 714	32 945	4 424	0
Mislighold	40 870	1 296	28	11 223
Sum	8 893 341	458 180	828 038	11 223

Tab.2: Engasjement fordelt på geografiske områder

Engasjementstyper	Hallingdal og					Sum
	Valdres	Buskerud, øvrige	Oppland, øvrige	Oslo/ Akershus	Andre	
Brutto utlån til kunder	5 546 331	353 375	102 045	2 236 494	634 371	8 872 616
Garantier	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	0
Ubenyttet kreditt	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	0
Sum brutto engasjement kunder	5 546 331	353 375	102 045	2 236 494	634 371	8 872 616

Tab.3: Engasjement fordelt på bransjer

Bransje	Utlån	Garantier	Ubenyttet kreditt	Sum
Offentlig sektor	0	75	5 999	6 074
Finansiell sektor	105 666	4 728	0	110 394
Primærnæring	515 214	29 178	52 493	596 885
Industri	79 573	6 810	15 275	101 658
Bygg, anlegg og kraft	549 557	81 277	64 496	695 330
Handel	105 693	26 097	35 519	167 309
Service og personlig tjenesteyting	1 864 473	133 501	126 281	2 124 255
Personmarked	5 673 165	176 514	527 975	6 377 654
Sum	8 893 341	458 180	828 038	10 179 559

Tab.4: Engasjement fordelt på gjenstående løpetid

Engasjementstyper	Uten forfall	<1 år	1-5 år	over 5 år	Sum
Brutto utlån til kunder	1 371 609	324 839	1 168 836	4 820 071	7 685 355
Garantier	601 153				601 153
Ubenyttet kreditt	799 093				799 093
Sum brutto engasjement kunder	2 771 855	324 839	1 168 836	4 820 071	9 085 601

Tab.5: Kreditt- og forringelsesrisiko oppdelt etter signifikante bransjer

Bransje	Samlet engasjementsbeløp			Resultatførte verdiendringer i løpet av perioden
	-engasjementer med verdifall	-forfalte engasjementer	Verdiendringer og nedskrivninger	
Ingen sektor		0	0	2 892
Offentlig sektor		0	0	0
Finansiell sektor		0	0	0
Primærnæring		9 320	0	0
Industri		0	668	685
Bygg og anlegg		6 667	216	165
Handel		0	0	- 589
Service og personlig tjenesteyting		8 400	3 434	682
Personmarked	1 530	13 214	6 905	1 573
Sum brutto engasjement kunder	1 530	37 601	11 223	5 408

Tab.6: Avstemming av verdiendringer og nedskrivninger for engasjementer med verdifall

Type verdiendring og nedskrivning	Inngående balanse pr. 01.01.18	Beløp ført mot nedskrivninger	Beløp som avsettes til eller tilbakeføres fra anslått tap	Utgående balanse pr. 31.12.18
Individuelle nedskrivninger	10 138	4 018	- 2 933	11 223
Nedskrivning på grupper av utlån	37 900	1 700	0	39 600
Spesifiserte avsetninger på garantiansvar	0		0	0
Sum brutto engasjement kunder	48 038	5 718	- 2 933	50 823

Tab.7: Minimumskravet til ansvarlig kapital

Engasjementskategori	Konsolidert
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter	2 049
Offentlig eide foretak	4 022
Institusjoner	197 672
Foretak	1 474 000
Handel	3 395
Engasjement med pantesikkerhet i eigedom	3 692 078
Forfalte engasjement	19 429
Obligasjoner med fortrinnsrett	17 243
Andeler i verdipapirfond	104 621
Egenkapitalposisjoner	171 242
Øvrige engasjement	110 880
Sum	5 796 632

Bruk av ekstern rating

SpareBank 1 Hallingdal Valdres benytter ikke ratingbyrå i kapitalvurderingen.

Sikkerheter

Sikkerheter som inngår i risikoklassifiseringen følger rutinen for engasjementsoppfølging eller ved opprettelse av ny sak på kunden. Hovedtyper av pant som benyttes er pant i fast eiendom, registrerbart løsøre, fordringer, varelager, driftstilbehør og landbruksløsøre. Banken har retningslinjer for beregning for verddivurderinger av panteobjekter. Det foretas individuell justering av verdien basert på vurdering av panteobjektets likviditet og pantbarhet. Verdigrunnet reduseres deretter med en standard reduksjonsverdi (i prosentpoeng) til normal realisasjonsverdi. Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko.

Brutto engasjement med pant i bolig er 7.181 mill. kroner. Dette er risikovektet 35 %. Forfalte engasjementer utgjør kr 28 mill. kroner. Ingenting av dette er godkjente sikkerheter.

5.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår hovedsaklig fra konsernets investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte bankdriften.

Styring og kontroll

Markedsrisiko kontrolleres hovedsaklig gjennom oppfølging av både risikoeksponeringer mot rammer fastsatt av styret og løpende analyser av utestående posisjoner. Rammene for eksponeringer gjennomgås og fornyes minimum årlig. Økonomisjef har ansvaret for den løpende, uavhengige overvåkingen av markedsrisikoen.

Konsernets generelle eksponering mot markedsrisiko er moderat.

Porteføljinformasjon

Tab. 9: Opplysninger om investeringer fordelt etter formål

Formål	Investering	Beløp	B=Børsnotert aksje	Virkelig verdi
Gevinstformål - aksjer	Tisleidalen Hyttegrend	3 051		36
	FO Secondaries Direct III IS	82		1 247
	Orkla ASA	177	B	113
Gevinstformål - aksjer		3 310		1 396
Gevinstformål - aksjefond	Alfred Berg Global Quant	27 915		24 887
	Alfred Berg Norge	30 134		40 013
	Alfred Berg Nordic Gambank	15 000		14 399
	Parvest Equity Best Sel Europe NOK CL CAP	5 600		6 548
	Parvest Equity Nordic Small I CAP	4 031		6 492
	Parvest Equity World Emerging CL CAP	2 889		4 203
Sum gevinstformål - aksjefond		85 570		96 542
Gevinstformål - egenkapitalbevis	Kvinesdal Sparebank	248		248
	Hjelmeland Sparebank	394		394
	SpareBank 1 Østlandet	26 794		34 857
Sum gevinstformål - egenkapitalbevis		27 436		35 499
Strategiske formål - selskap	AS Sparebankmaterieil - SPAMA	16		16
	BETR AS	301		301
	Eiendomskreditt AS	371		371
	Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS	1 051		1 051
	SpareBank 1 Åsept AS	126		126
	SpareBank 1 Betaling AS	5 470		5 470
	SpareBank 1 Boligkreditt AS	139 429		139 429
	SpareBank 1 ID AS	262		262
	SpareBank 1 Kredittkort AS	9 454		9 454
	SpareBank 1 Markets AS	4 627		4 627
	SpareBank 1 SMN Finans AS	16 324		16 324
	SpareBank 1 Næringskreditt AS	27 902		14 241
	Visa Inc. A-aksjar	161		161
	Visa Inc. C-aksjar	375		375
Sum strategiske formål - selskap		205 869		192 208
Strategiske formål - felleskontrollert virksomhet	Samarbeidende Sparebanker AS	72 483		72 483
	Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	5 588		5 588
Sum strategiske formål - felleskontrollert virksomhet		78 071		78 071
Strategiske formål - datterselskaper	EiendomsMegler 1 Fjellmegleren AS	23 599		20 598
	HallingRegnskap AS	14		11
	SpareBank 1 Hallingdal Eigedom AS	645		14 331
	SpareBank 1 Hallingdal Invest AS	213		2 331
	SpareBank 1 Regnskapshuset ValHall AS	7 570		7 531
	SpareBank 1 ValHall Eigedomsutvikling AS	974		3 133
Valdres Regnskap AS	16		13	
Sum strategiske formål - datterselskaper		33 031		47 948
Sum		433 287		451 664

Tab. 10: Oversikt over bokført verdi og virkelig verdi, gevinster og tap

Type investering	Bokført verdi	Virkelig verdi	Samlede realiserte gevinster eller tap i 2016	Samlede urealiserte gevinster eller tap
Gevinstformål - aksjer	3 310	1 396	253	- 1 914
Gevinstformål - aksjefond	85 570	96 542	0	10 972
Gevinstformål - egenkapitalbevis	27 436	35 499	0	8 063
Strategiske formål - selskap	205 869	192 208	12 170	- 13 662
Strategiske formål - felleskontrollert virksomhet	78 071	78 071	0	0
Strategiske formål - datterselskaper	33 031	47 948	0	14 917
Sum	433 287	451 664	12 423	18 377

Tab. 11: Oversikt over type og verdi av børsnoterte aksjer, unoterte aksjer i diversifiserte porteføljer og andre engasjementer

Type	Bokført verdi	Virkelig verdi
Unotert	320 873	322 792
Omsatt på børs	130	130
Øvrige		
Sum	321 003	322 922

5.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko i SpareBank 1 Hallingdal Valdres defineres som risikoen for tap, som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Definisjonen omfatter også juridisk risiko.

Styring og kontroll

Operasjonell risiko er knyttet til hvor vidt virksomheten i SpareBank 1 Hallingdal Valdres drives med den kvalitet som lover, retningslinjer, tilsyn, marked, eiere, m.fl. forventer, herunder foreligger det også forbrukerhensyn og regulatoriske krav på flere områder som må ivaretas. Operasjonell risiko fanger opp alt det vesentligste av kvalitative mangler, og eventuelle kostnader forbundet med brist i konsernets løpende virksomhet og internkontroll. Alle prosesser i hele verdikjeden er eksponert for operasjonell risiko.

Tilfredsstillende håndtering av operasjonell risiko forutsetter god internkontroll, og bedre internkontroll er normalt et alternativ i de fleste tilfeller hvor en operasjonell risiko vurderes som høyere enn ønskelig. Målet med internkontroll er å sikre at SpareBank 1 Hallingdal Valdres når de mål som er satt i budsjetter og strategisk plan. Styring og kontroll med operasjonell risiko er i praksis også et virkemiddel for å unngå andre finansielle risikoer som kreditt – og markedsrisiko. En sunn bedriftskultur med gode holdninger, adferd og arbeidspraksis, gode og veldefinerte prosesser sammen med riktig internkontroll, vil redusere risikoeksponeringen. Fokus på etiske verdier og læringsvilligheten i organisasjonen er vesentlig, da dette er faktorer som påvirker nivå for risikoeksponeringen.

Leder risikostyring og compliance har ansvaret for den løpende uavhengige overvåkingen av den operasjonelle risikoen. Løpende oppfølging av kvalitet og overvåking skjer i førstelinjen hos den enkelte ansvarlige linjeleder.

Konsernet benytter basismetoden ved beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko.

Porteføljeinformasjon

Tab. 12: Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko

Forretningsområde	Morbank	Konsern
Basismetoden	37 915	47 954
Sum	37 915	47 954

5.5 Uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio)

Uvektet kjernekapitalandel er krav til kjernekapital som andel av foretakenes eksponeringer før risikovekting. Uvektet kjernekapitalandel er en soliditetsindikator som supplerer de risikovektede minstekravene.

Uvektet kjernekapitalandel er definert som et kapitalmål (telleren) dividert på et eksponeringsmål (nevneren). Kapitalmålet består av kjernekapital, og eksponeringsmålet omfatter samtlige balanseførte poster og ikke-balanseførte poster beregnet uten risikovekting. Sikkerheter skal som hovedregel ikke redusere engasjementsbeløpet, og motregning av utlån og innskudd er ikke tillatt.

Finansdepartementet fastsatte 20. desember 2016 minste- og bufferkrav til uvektet kjernekapitalandel med virkning fra 30. juni 2017. Bestemmelsene om krav til uvektet kjernekapitaldekning følger av forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften) del III.

Minstekravet til uvektet kjernekapitalandel er fastsatt til 3 prosent. Alle banker skal i tillegg ha en uvektet kjernekapitalandelsbuffer på minst 2 prosent.

Uvektet kjernekapitalandel	Morbank	Konsern	Konsern med samarbeidende gruppe
Uvektet kjernekapitalandel	10,05 %	10,97 %	9,64 %

SpareBank 1 Hallingdal Valdres utarbeider tal for uvektet kjernekapitalandel etter gjeldende regler.

I kolonnen for konsern med samarbeidende gruppe er følgende selskaper innkonsolidert etter reglene om eierforetak i samarbeidende gruppe: SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS, SpareBank 1 SMN Finans AS og Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS.

Tabellen viser at SpareBank 1 Hallingdal Valdres har god margin mot minstekrav og bufferkrav til uvektet kjernekapitalandel.

6. VURDERING AV KAPITALBEHOV (PILAR 2)

I kapitlene nedenfor er det redegjort nærmere for rammeverk og styring av de risikotypene som ikke dekkes av Pilar 1 - minimumskravet til ansvarlig kapital, samt gitt en nærmere beskrivelse av beregningen av SpareBank 1 Hallingdal Valdres sin interne vurdering av kapitalbehovet for kreditt-, markeds- og operasjonell risiko der den avviker fra de regulatoriske beregningene.

6.1 Kredittrisiko

Kapital for kreditt risiko i Pilar 1 er utformet ut fra at kredittporteføljen er bredt diversifisert. Kredittrelatert konsentrasjonsrisiko kan oppstå når enkelteksponeringer eller grupper av eksponeringer med samme risiko for tap er så store at risikovektene i beregningen i pilar 1 ikke reflekterer den risikoen som eksponeringen samlet medfører.

For kreditt- og konsentrasjonsrisiko har SpareBank 1 Hallingdal Valdres vurdert at bransjekonsentrasjonsrisiko har et pilar 2- kapitalbehov på 15,3 millioner kroner og enkeltkundekonsentrasjonsrisiko på 31,5 millioner kroner. Totalt er pilar 2-kapitalbehovet for konsentrasjonsrisiko 50,1 millioner kroner. SpareBank 1 Hallingdal Valdres benytter tilsvarende metodikk som Finanstilsynet, jf. rundskriv 12/2016. SpareBank 1 Hallingdal Valdres har vurdert at det ikke foreligger et pilar 2-kapitalbehov for andre risikoer knyttet til kredittporteføljen.

Kapitalkrav kreditt risiko (1000 kr)	2018
Eksisterende portefølje*	0
Konjunkturer*	0
Kreditt risiko. rentepapirer/ motpartsrisiko*	0
Konsentrasjonsrisiko enkeltkunder (bedriftsmarkedet)	31.480
Konsentrasjonsrisiko enkeltbransjer	15.352
Kapitalkrav andre risikoer knyttet til kredittporteføljen	3.261
Sum pilar 2 tillegg, kreditt risiko	50.093

6.2 Markedsrisiko

Gjennom interne vurderinger i Pilar 2 beregnes kapitalbehov for rente-, kurs-, spread- og valutarisiko for SpareBank 1 Hallingdal Valdres.

SpareBank 1 Hallingdal Valdres benytter modeller definert i Finanstilsynets rundskriv 12/2016 vedlegg 3, kapittel 4.4-4.7 for beregning av Pilar 2 krav for markedsrisiko. Modellene baseres på beregnet fallrisiko for ulike aktivklasser med tilhørende vurdering av tapspotensial som følge av likviditets- og konsentrasjonsrisiko.

Beregnet risikojustert kapitalbehov for markedsrisiko etter intern vurdering er **73,9 mill. kroner** per 30.09.2018:

Aksjerisiko	46.126
Renterisiko	5.600
Valutarisiko	0
Spreadrisiko	21.496
Eiendomsrisiko	731
Sum tapsrisiko marked	73.953

6.3 Operasjonell risiko

Kapitalbehovet for den operasjonelle virksomheten utledet av den grunnleggende metoden vurderes å være på et konservativt nivå for virksomheten i SpareBank 1 Hallingdal Valdres. Det er gjennom den kvalitative gjennomgangen av operasjonell risiko ikke funnet risikodrivere som danner grunnlag for avsette utover pilar 1 kravet. Det er ingen tilleggsavsetninger som fremkommer som et pilar 2-tillegg.

6.4 Pensjonsforpliktelsesrisiko

Pensjonsforpliktelser er de midlene som avsettes i forsikringselskapet/pensjonskassen til å dekke de fremtidige forpliktelser som pensjonsinretningen har påtatt seg.

SpareBank 1 Hallingdal Valdres med døtre lukket daværende pensjonsordning for alle ansatte i 2016. Med bakgrunn i dette anser vi det som ikke nødvendig å sette av kapitalbehov for å møte fremtidige pensjonsforpliktelser.

Konsekvensene av eventuell sensitivitet vil være liten og således absorberes gjennom resultatet. Det vil med bakgrunn i dette ikke settes av kapital for pensjonsforpliktelsesrisiko.

6.5 Andre Pilar 2-tillegg

6.5.1 Likviditetsrisiko

SpareBank 1 Hallingdal Valdres opplever kontinuerlig endringer i konkurransesituasjonen og endringer i lovgivning som kan påvirke både inntekter og kostnader. Økt finansieringskostnad er en slik endring og SpareBank 1 Hallingdal Valdres har opplevd flere perioder med økt finansieringskostnad. SpareBank 1 Hallingdal Valdres foretar løpende tilpasninger i forretningsmodeller og priser for å kompensere for bortfall av inntekter eller økte kostnader, som eksempel vil økt finansieringskostnad gi grunnlag for økt utlånsrente. Med bakgrunn i en slik tilpasning og mulighetsrommet knyttet til andre finansieringskilder beregner ikke SpareBank 1 Hallingdal Valdres kapital for likviditetsrisiko i Pilar II.

6.5.2 Strategisk-, forretnings- og omdømmerisiko

Strategisk risiko defineres som risikoen for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder, forretningsområder eller oppkjøp. SpareBank 1 Hallingdal Valdres har ikke identifisert vesentlige strategiske risikoer som bør tilsi et kapitalbehov utover det som inngår i Pilar 1.

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- og/ eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og/eller endret kundeatferd. SpareBank 1 Hallingdal Valdres foretar løpende tilpasninger i forretningsmodellen for å kompensere for bortfall av inntekter eller økte kostnader, og med bakgrunn i en slik tilpasning beregner ikke SpareBank 1 Hallingdal Valdres kapital for forretningsrisiko under Pilar 2.

Omdømmerisiko defineres som risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, egenkapitalbevisiere og myndigheter. Utfordringen med beregning av risikojustert kapital for omdømmerisiko er at det ikke foreligger noen anerkjent metodikk eller tilnærming for kvantifisering av denne type risiko. Mediebildet har vært preget av positiv omtale og det har vært få kundeklager eller negative tilbakemeldinger. SpareBank 1 Hallingdal Valdres har p.t. ikke beregnet risikojustert kapital for omdømmerisiko, slik risiko anses å være dekket blant annet

gjennom avsatt kapital for operasjonell risiko, strategisk risiko og eierrisiko knyttet til SpareBank 1 Gruppen.

6.5.3 Eierrisiko

Eierrisiko defineres som risikoen for at SpareBank 1 Hallingdal Valdres blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital i strategisk eide selskaper, enten dette skyldes kraftig vekst eller for å sikre videre drift som følge av underskudd.

Følgende selskap er definert å inngå i beregningen av eierrisiko:

Beregningsmetode- forsikringsvirksomhet	
Selskapsnavn	Eierandel
SpareBank 1 Gruppen AS via Samarbeidende SpareBanker AS	1,51 %

Beregningsmetode - Pilar 2 andel fra selskap i samarbeidende gruppe tas inn	
Selskapsnavn	Eierandel
BN Bank vi Samarbeidende SpareBanker Bankinvest AS	1,56 %
SpareBank 1 Boligkreditt AS	1,23 %
SpareBank 1 Næringskreditt AS	1,45 %
SpareBank 1 Kredittkort AS	1,06 %
SpareBank 1 SMN Finans AS	1,71 %

Beregningsmetode - Verdifall markedsverdi mot bokført verdi	
Selskapsnavn	Eierandel
SpareBank 1 Betaling AS	1,17 %
SpareBank 1 Markets AS	0,73 %
SpareBank 1 ID AS	1,58 %
SpareBank 1 Asept AS	1,30 %
Eiendomsmegler 1 Ringerike Hadeland AS	5,00 %
SpareBank 1 Regnskapshuset Valhall AS (datter)	100 %
Eiendomsmegler 1 Fjellmegleren AS (datter)	100 %

Det er ikke fastsatt risikorammer for SpareBank 1 Hallingdal Valdres sin eierrisiko utover de begrensninger lovverket stiller.

6.5.4 Systemrisiko

SpareBank 1 Hallingdal Valdres kan bli «truffet» av systemrisikoen blant annet gjennom:

- Finansmarkedet:
 - Fordringer på andre banker
 - Verdipapirplasseringer
 - Motpartsrisiko derivater
 - Strammere likviditet og økt likviditets-/refinansieringsrisiko
- Personmarkedet PM
 - Økende arbeidsledighet og derigjennom økende mislighold
 - Fallende panteverdier
- Bedriftsmarkedet BM
 - Usikre tider, redusert forbruk og investeringer, redusert lønnsomhet i bedriftene
 - Økt mislighold
 - Fallende sikkerhetsverdier

SpareBank 1 Hallingdal Valdres konkluderer med at systemrisikoen vurderes som forhøyet samlet sett, men at nivået ikke vurderes å være høyere enn det som er ivaretatt gjennom kalibreringen av kredittmodellene, den motsykliske kapitalbufferen og systemrisikobufferen. Det settes følgelig ikke av kapital for systemrisiko etter pilar 2.

6.6 Samlet pilar 2-kapitalbehov

Totalt er pilar 2-kapitalbehovet vurdert av Banken til 143 millioner kroner. Dette kapitalbehovet tilsvarer 1,87 prosent av beregningsgrunnlaget per 30.09.2018. Banken har således vurdert at det ikke foreligger et pilar 2-kapitalbehov for operasjonell risiko, pensjonsforpliktelse, likviditetsrisiko, forretningsrisiko, omdømmerisiko, strategisk risiko og systemrisiko.

30.09.2018	Pilar 1 SB1HV	Pilar 2 SB1HV	Kommentarer
Total Pilar 1:			
Kredittisiko	454.035	0	Pilar 2: Tillegg obligasjonsportefølje, retrisiko og evt konjunkturer
Markedsrisiko	0	0	Pilar 2: Evt tillegg som omhandler handelsporteføljen
Operasjonell risiko	37.915	0	Pilar 2: Evt tillegg (kvalitative vurderinger)
Konsentrasjonsrisiko (total):			
- Enkeltforetak		31.480	Pilar 2: Konsentrasjonsrisiko enkeltkunder (K_e)
- Sektor		15.325	Pilar 2: Konsentrasjonsrisiko enkeltbransjer (K_N)
- Annen konsentrasjon		3.261	Pilar 2: Konsentrasjonsrisiko geografi og evt høy vekst/avvikende porteføljekvalitet i bedriftsmarkedet
Markedsrisiko i bankporteføljen:			
Aksjekursrisiko		46.126	Pilar 2: Beholdning av omløps- og anleggsaksjer (kursfall 45 %)
Renterisiko		5.600	Pilar 2: Ramme obligasjonsportefølje (renteendring 2 %) + renterisiko bankporteføljen (renteendring 2 %)
Spreadrisiko		21.496	Pilar 2: Bankens investeringsportefølje (økning kredittpremier for obligasjoner)
Eiendomsrisiko		731	Pilar 2:
Valutarisiko	0	0	Pilar 2: Svært begrenset omfang, ikke vesentlig
Risiko foretakets pensjonsforpliktelser		0	Pilar 2: Sensitivitetsanalyse endring i levetid, lønnsvekst og diskonteringsrente
Andre Pilar 2 tillegg:			
- Likviditetsrisiko		0	Pilar 2: Økt innlånsbehov pga bl.a bortfall innskudd og forfall lån (1,0 % økt fundingkostnad)
- Forretningsrisiko		0	Pilar 2: Svikt i inntekter og kostnader
- Eierrisiko		18.539	se beregninger kap. 3.2.7.3 kapitalbehov eierrisiko
- Omdømmerisiko		0	Pilar 2: Evt tillegg (kvalitative vurderinger)
- Strategisk risiko		0	Pilar 2: Risiko forbundet med feilsatsninger (kvalitative vurderinger)
- Systemrisiko		0	Pilar 2: Basert på vurdering av KFK (kvalitative vurderinger)
Totalt Pilar 2 kapitaltillegg (Sb1HV)		142.558	Summering av alle Pilar 2 tillegg, inkl evt planleggingsbuffer
Beregningsgrunnlag SB1HV	6.392.525		Bankens eget beregningsgrunnlag
Beregningsgrunnlag totalt selskaper i samarbeidende gruppe	1.244.891		SB1BK, SB1NK, BNBank, SB1Kredittkort, SB1Finans Midt Norge
	7.637.415	1,87 %	

Finanstilsynet har pr 31.12.2018 ikke kommet med tilbakemelding på bankens Pilar 2-tillegg.

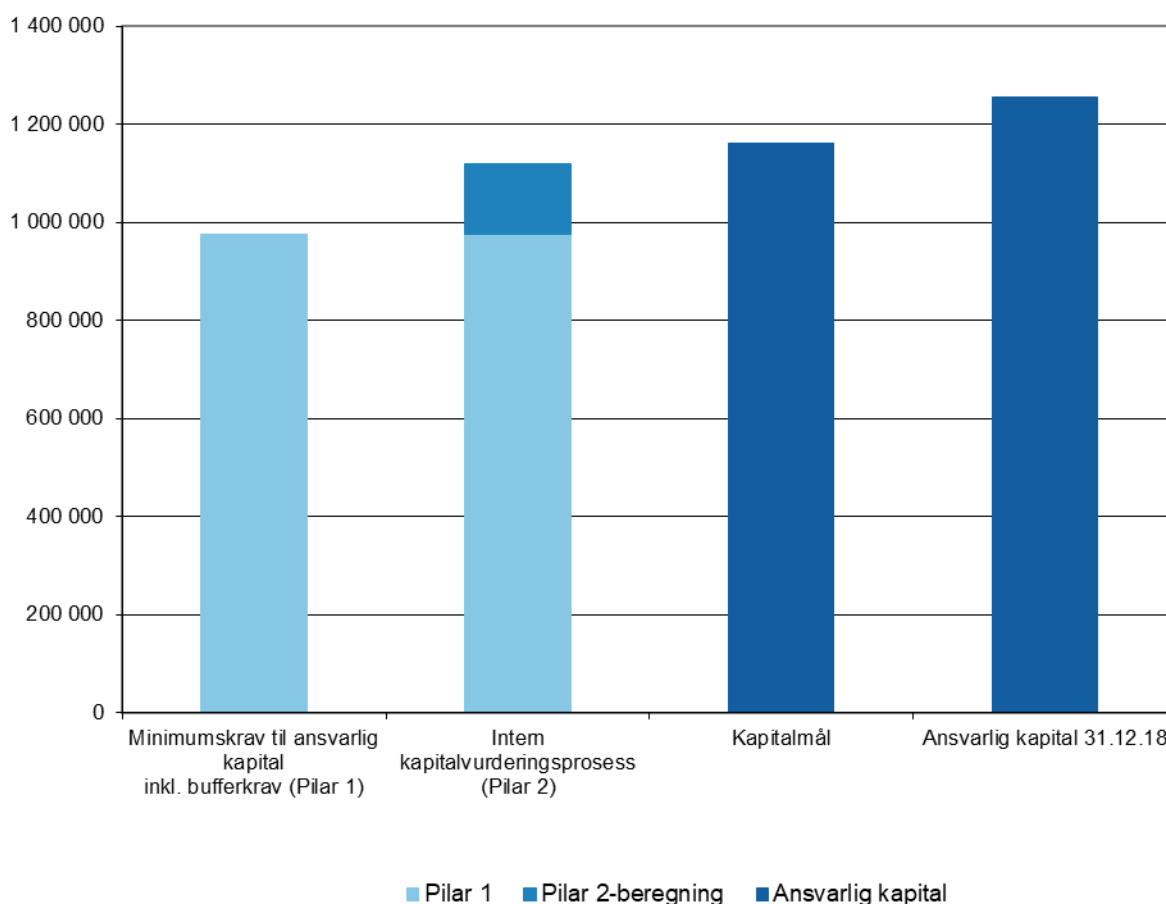
7. SAMMENLIGNING AV REGULATORISKE KRAV OG KAPITALSITUASJON

SpareBank 1 Hallingdal Valdres sitt kapitaldekningsmål er jf. ICAAP-prosessen i 2018 satt til minimum 15,5 % for ren kjernekapitaldekning, 16,5 % for kjernekapitaldekning og 18,5 % for kapitaldekning. I disse målene er det tatt høyde for et pilar 2-tillegg på 1,87 %.

Oversikten nedenfor viser at banken er tilstrekkelig kapitalisert i forhold fastsatte kapitaldekningsmål.

Banken er tilfredsstillende kapitalisert både ut i fra den risiko banken faktisk er eksponert mot og som det er avsatt kapital for under Pilar 2 og i forhold til regulatoriske krav til kapital.

Figuren under viser en sammenligning av kapitalbehovsberegningen gjennomført pr. 30.09.18 for Pilar 1 og pilar 2 opp imot bankens kapitalmål og faktisk ansvarlig kapital pr 31.12.18. Tallmaterialet bygger på morbank siden kapitaldekningstallet for morbank er lavere enn for konsern. Grafene inneholder ikke tall for innskott av finansielle foretak i samarbeidende gruppe.

Figuren viser at SpareBank 1 Hallingdal Valdres har en god kapitalsituasjon da faktisk ansvarlig kapital er høyere enn fastsatt kapitalmål. SpareBank 1 Hallingdal Valdres har dermed god buffer mot regulatoriske krav (Pilar 1) og beregnet behov for å dekke risikoer som ikke inngår i Pilar 1 (Pilar 2).